

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب جامع و کاربردی

حقوق سازمانهای بین‌المللی

(مخصوص آزمون کارشناسی ارشد حقوق)

شامل:

- درسنامه‌ی کاربردی
- خلاصه نکات مهم
- خلاصه کتب اساتید رفرنس
- آرای دیوان بین‌المللی دادگستری
- نکات طلایی
- سوالات کارشناسی ارشد حقوق

به کوشش:

دپارتمان تخصصی حقوق بین‌الملل

انتشارات حقوقی عدلیه

گوشزد:

- این کتاب (در حالت کامل)، ۴۴۴ صفحه می‌باشد.
- به دلیل نمونه بودن فایل، سال چاپ و آخرین قیمت را از قسمت سایت پیگیری نمایید.

تقدیم به روح پاک؛

دکتر سید هوشنگ مقتدر

(استاد بی بدیل حقوق بین‌الملل)

گوشزد:

به دلیل اینکه در نمونه فایل امکان آوردن فهرست کامل نبود ما فهرست مختصر را آورده ایم که برای داوطلبان تقسیم بندی مطالب کتاب، محسوس تر و قابل فهمتر باشد.

فهرست مختصر مطالب

۵.....	سخنی با خوانندگان کتاب:
۷.....	بخش اول: درسنامه کاربردی. کارشناسی ارشد
۲۳۳.....	بخش دوم: خلاصه مباحث مهم سازمانهای بین المللی
۲۶۱.....	بخش سوم: نکات طلایی
۲۷۹.....	بخش چهارم: مقالات کاربردی
۳۱۱.....	بخش پنجم: اسناد بین المللی کاربردی
۳۳۵.....	بخش ششم: آزمونهای کارشناسی ارشد
۳۶۱.....	بخش هفتم: ضمایم
۳۶۲.....	ضمیمه اول: تحلیل حقوق معاهدات
۳۸۸.....	ضمیمه دوم: کنوانسیون وین سال ۱۹۶۹ (حقوق معاهدات)
۴۰۱.....	ضمیمه سوم: قضایای بین المللی
۴۱۳.....	ضمیمه چهارم: تستهای شبیه ساز از کتاب سازمانهای بین المللی دکتر بیگ زاده

سخنی با خوانندگان کتاب

مسئله تصمیم خوبی گرفته‌اید در انتخاب این کتاب برای مطالعه آزمون کارشناسی ارشد امسال؛ اگر یک نگاه کوچک به صفحات کتاب داشته باشید و تورقی در قسمت‌های مختلف آن زده باشید متوجه می‌شوید؛ که تقریباً آنچه برای آزمون کارشناسی ارشد لازم بوده؛ در متن کتاب آمده است. از دلایل مهم تالیف این کتاب مشکلاتی است که داوطلب کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل در منبع‌یابی کتب آموزشی با آن رو به رو می‌شود و این مشکل دقیقاً همان نبود کتاب آزمونی به صورت جامع و البته کاربردی است؛ در غیر این صورت می‌دانیم که کتاب با موضوع حقوق سازمانهای بین‌المللی زیاد است اما کتاب خوب کم بوده و نایاب است. بنابراین مهمترین نکته در مورد کتاب حقوق سازمانهای بین‌المللی؛ کاربردی بودن و کار بر روی مباحث سوال خیز، و طرح تست‌های شبیه ساز و ذکر قضایا و مباحث روز سازمان‌های بین‌المللی بوده که به تثبیت و یادگیری مطالب کتاب بسیار کمک خواهد کرد. در نهایت هم سوالات کارشناسی ارشد به صورت دقیقی با پاسخ تشریحی آورده شده که مطالعه آن کمک فراوانی به داوطلبان کارشناسی ارشد خواهد بود.

باری؛ داوطلبان عزیز لازم است قبل از شروع به مطالعه این کتاب در جریان چند نکته قرار بگیرند:

اولین موضوع اینکه هدف اصلی ما از تالیف این کتاب یک نکته بیشتر نیست: تسلط داوطلب بر کتب اساتید رفرنس و مطالعه چندین و چند کتاب فقط و فقط در یک کتاب تخصصی. بنابراین در تالیف این کتاب جامع برای آزمون کارشناسی ارشد هم کتب اساتید طراح مدنظر بوده و هم کتب اساتیدی که احتمال طرح سوال از کتاب آنها وجود داشته و یا وجود دارد.

اضافه بر آن در جای جای کتاب و سوالات ذکر شده در آن، سعی شده است که نگاهی ویژه به نظرات و تئوری‌های مطرح شده توسط اساتید رفرنس شود. ضمناً در بیان تئوری‌ها و نظرات اساتید طراح، به دلیل اهمیت موضوع حتی در جایی که نیاز به تشریح مطلب وجود دارد؛ این کار با حوصله و دقت فراوان همراه با تخصص لازم انجام شده است.

مورد دیگر اینکه، به دلیل اهمیت اسناد بین‌المللی مانند منشور سازمان ملل، کنوانسیون حقوق دیپلماتیک، از اشاره به این اسناد غافل نشده‌ایم.

نکته بعدی اینکه سعی شده است اگر مطلبی از کتب رفرنس ضرورت زیادی نداشته اما جهت یادگیری مسائل آزمونی راه‌گشا باشد؛ در پاورقی کتاب آورده شود.

اضافه بر موارد فوق، اشاره به سوالات مهم کارشناسی ارشد در لابه لای مباحث کتاب، مسلماً کتاب را هر چه بیشتر کاربردی خواهد کرد. با مطالعه این کتاب داوطلب به یکباره متوجه این موضوع می‌شود که کلیه موضوعات آزمونی و کاملاً تخصصی را به صورت حرفه‌ای و از زوایای مختلف مطالعه کرده است؛ ضمن اینکه دانسته، در برخی از مواقع یک نکته به صورت مختلف و از زوایای مختلف در کتاب ذکر شده است؛ مسلماً این موضوع هدفدار صورت گرفته و در هر تکرار مطلبی یکی از زوایای پنهانی آن موضوع، آشکار گردیده است؛ چرا که نتیجه این موضوع یادگیری نکته و تثبیت مطلب در ذهن داوطلب خواهد بود (مرور و یادگیری).

با ذکر مطالب فوق حال، به مهمترین مزیت این کتاب می‌رسیم: با مطالعه این کتاب داوطلب، در حقیقت چندین و چند کتاب را به صورت هدفدار مطالعه کرده است با این اطمینان که نکته‌ای از نکات مهم کتب رفرنس از قلم نیافتاده است. بنابراین داوطلب به جای آنکه چندین کتاب را یک بار بخواند به این نکته خواهد رسید که یک کتاب خوب را چندین بار مطالعه کند و در نتیجه رتبه قابل قبولی مطمئناً در آزمون کارشناسی ارشد کسب خواهد کرد. در این صورت زحمتهای نتیجه خواهد داد و ما هم خوشحال از اینکه توانسته‌ایم رضایت نسبی داوطلب را کسب کنیم و اصولاً بهتر از رضا و خشنودی دل مردم چه چیزی (در این دوره) مهمتر است! امری که انجام خدمت صادقانه را حداقل در مجموعه عدلیه ضروری می‌کند.

در پایان هر چند در تالیف این کتاب عالی‌ترین حد دقت به کار گرفته شده که کتاب به‌عنوان رفرنس اصلی در مطالعه داوطلبان کارشناسی ارشد قرار گیرد؛ یک خواسته هم داریم مبنی بر اینکه اگر احیاناً اشتباهی و یا لغزشی در ارائه صحیح مطالب صورت گرفته (کما اینکه بدون نقص تنها ایزد باری تعالی است) در هنگام مطالعه علامت زده و به اطلاع نویسندگان از طریق آی دی تلگرام و یا ایمیل^۱ برسانید. مسلماً کمک شما است که کتاب را غنی تر و پخته تر می‌کند.

دپارتمان تخصصی حقوق بین‌الملل

بخش اول

درسنامه کاربردی کارشناسی ارشد

* سازمان‌های بین‌المللی *

از عوامل اصلی در ایجاد دگرگونی در روابط بین دولت‌ها، وحشت از جنگ می‌باشد که به صورت انگیزه‌ای برای همکاری بین‌المللی به منظور رسیدن به صلح جهانی درآمده است. یکی از دلایل اصلی به وجود آمدن سازمان‌های بین‌المللی پس از جنگ جهانی دوم نیز، برقراری صلح و امنیت بوده است. در این راستا اقدامات سازمان‌های بین‌المللی برای حل و فصل مناقشات دارای اهمیتی حیاتی است؛ چرا که بیشتر این سازمان‌ها، به عنوان نهادهای فراملی، توانایی و مشروعیت ایفای نقشی تاثیرگذار و مورد پذیرش همگان را در جامعه جهانی دارا می‌باشد. می‌توان صلح را ماهیت اصلی به وجود آمدن این سازمان‌ها دانست.

سازمان‌های بین‌المللی در حقیقت بیانگر نوعی فدرالیسم جهانی هستند. در فدرالیسم جهانی ما شاهد تجمع‌هایی هستیم که عناصر تشکیل دهنده آن (دولت‌ها) ویژگی دولت بودن خودشان را حفظ کرده‌اند و ضمن حفظ ویژگی خودشان یک نهاد مستقل از خود ایجاد کرده‌اند. سازمان‌های بین‌المللی در واقع، نماد بسیار بارز فدرالیسم جهانی می‌باشند که حیات مستقل و شخصیت حقوقی مستقل از عناصر خود را دارند. به طور خلاصه، سازمان‌های بین‌المللی از دید داخلی شبیه دولت‌های فدرالی هستند اما در بیرون و سیاست خارجی خود، به منظور حفظ وحدت و رسیدن به یک امنیت جمعی در بین خود با یکدیگر همکاری و فعالیت می‌کنند.

(دکتر یگ زاده)

مفهوم سازمان‌های بین‌المللی:

امروزه بخش قابل توجهی از مقررات حقوق بین‌الملل را حقوق سازمان‌های بین‌المللی تشکیل می‌دهد. حقوق سازمان‌های بین‌المللی از یک سو شامل قواعد حاکم بر سازمان‌های بین‌المللی است و از سوی دیگر مجموعه تصمیماتی است که سازمان‌های بین‌المللی طبق اساسنامه‌های خود اتخاذ می‌نمایند. سازمان‌های بین‌المللی در مجموع تابع حقوق بین‌الملل عام اما اختصاصاً تابع حقوق سازمان‌های بین‌المللی هستند. پل روتر استاد برجسته حقوق بین‌الملل از فرانسه در کتاب بنیادهای بین‌المللی خود می‌گوید: «در یک تعریف وسیع، نهاد به مجموعه تشکیلات، مقررات و سنت‌هایی گفته می‌شود که یک اجتماع یا گروه متشکل را مشخص می‌کند. هر گاه این اجتماع متشکل به جامعه بین‌المللی تعلق داشته باشد؛ این اجتماع یک نهاد بین‌المللی خوانده می‌شود.» این تعریف در رابطه با نهادهای بین‌المللی است و این اصطلاح با سازمان‌های بین‌المللی در یک معنا نیست. به بیان دیگر هر سازمان بین‌المللی یک نهاد بین‌المللی است اما هر نهاد بین‌المللی یک سازمان بین‌المللی نیست. (مهم)

نکته مهم: رابطه این دو عموم و خصوص مطلق است.

تعریف سازمان بین‌المللی از دیدگاه دکتر ضیایی بیگدلی: سازمان بین‌المللی اجتماع نهادینه گروهی از کشورهاست که به منظور تحقق هدف‌های معین و مشترک در زمینه‌های مختلف با یکدیگر همکاری می‌کنند.

تعریف نهایی از سازمان‌های بین‌المللی: سازمان‌های بین‌المللی به تجمعی از دولت‌ها اطلاق می‌شود که بر اساس یک سند تأسیس تشکیل می‌شود و اعضای آن هدف مشترکی را در چارچوب نهادها و کارگزاری‌های ویژه با فعالیت مستمر و مداوم دنبال می‌کنند. (دکتر ضیایی بیگدلی - دکتر آقایی)

ویژگی سازمان‌های بین‌المللی:

خصوصیات کلی سازمان‌های بین‌المللی (دکتر ضیایی بیگدلی - دکتر موسی زاده): سازمان‌های بین‌المللی دارای ویژگی‌های عام و مشترک هستند و یا خاص و مخصوص به خود است. **خصوصیات عام** و مشترک سازمان‌های بین‌المللی عبارت است از:

- سازمان‌های بین‌المللی از **اجتماع دولت‌ها** تشکیل می‌شود؛
- سازمان‌های بین‌المللی بر اساس **یک توافق بین‌المللی یا سند تأسیس** ایجاد می‌شود؛
- اعضای سازمان‌های بین‌المللی **اهداف مشترکی** را دنبال می‌کنند؛
- فعالیت سازمان‌های بین‌المللی **در چارچوب ارکان و کارگزاری‌های خاص، مستقل و معمولاً دائمی** صورت می‌گیرد؛
- فعالیت سازمان‌های بین‌المللی، **مستمر و مداوم** است؛
- آخرین ویژگی که با توجه به تعریف سازمان بین‌المللی می‌توان برای آن در نظر گرفت؛ **استقلال حقوقی** آن از اعضای خود می‌باشد. (دکتر موسی زاده)
- **ارادی بودن مشارکت و همکاری (مهمترین ویژگی).**

نکته: اصل استقلال و حاکمیت کشورها، ویژگی ارادی مشارکت و همکاری در سازمان‌های بین‌المللی را به دنبال دارد؛ زیرا اگر غیر از این باشد، سازمان‌های بین‌المللی به صورت قدرتی فراقشوری در خواهند آمد که این مغایر با استقلال و حاکمیت کشورها است.

نکته: آزادی مشارکت و همکاری به صور مختلف زیر تجلی می‌یابد:

- امتناع از ورود به سازمان؛
- امتناع از مشارکت در امور سازمان؛
- آزادی خروج از سازمان.

نکته مهم: مطابق مقررات منشور، اخراج عضو از سازمان به وسیله مجمع عمومی بنابر توصیه شورای امنیت صورت می‌گیرد.^۱ ممکن است کشورها در موارد ذیل مشمول گزینه اخراج و یا تعلیق از عضویت در سازمان ملل شوند:

- الف - از اصول مندرج در منشور تخطی کند.
  - ب - که از طرف شورای امنیت بر علیه آن اقدام احتیاطی یا قهری به عمل آمده است.
  - ج - به طور دموکراتیک تشکیل شده است، به زور سرنگون شود
- ضمناً وجود خود توصیه‌های شورای امنیت در خصوص پذیرش عضویت، تعلیق عضویت و اخراج عضو لازم‌الاجرا بوده اما مجمع عمومی تکلیفی به قبول این توصیه‌ها (قبول عضویت - تعلیق - اخراج) نداشته و از صلاحیت اختیاری برخوردار است.

نکته: طبق ماده ۶ منشور ملل متحد اخراج از سازمان در صورتی است که **عضوی در تخطی از اصول منشور به صورت مستمر**

اصرار ورزد. اما نکته‌ای که در این خصوص لازم به ذکر بوده این است که **امکان تعلیق اعضای دائم شورای امنیت به دلیل برخوردار بودن حق وتوی عضو دائم امکانپذیر نیست.** ماده ۶ منشور ملل متحد تا کنون اجرا نشده است اگر چه امکان اجرای آن در مورد آفریقای جنوبی و اسرائیل مورد توجه قرار گرفته است. البته در برخی از موسسات تخصصی اخراج از عضویت صورت گرفته است مانند اخراج چک اسلواکی از صندوق بین‌المللی پول

نکته: در مورد اخراج از سازمان‌های بین‌المللی می‌توان به اخراج **تایوان (چین ملی)** در سال ۱۹۷۱ از سازمان ملل و اخراج **کوبا** در

^۱ - نکته: در جامعه ملل عضویت با تصویب مجمع عمومی و اخراج با تصویب شورای امنیت صورت می‌گرفت.

سال ۱۹۶۱ از سازمان کشورهای امریکایی اشاره کرد.

نکته: مطابق سومین پروتکل اصلاح منشور که سه سال قبل از سال ۲۰۰۰ اجرایی شده است: چنانچه حکومت عضوی که به طور دموکراتیک تشکیل شده است؛ به زور سرنگون شود **ممکن است حق شرکتش در ارگانهای سازمان تعلیق گردد.**

ماده ۵ منشور: هر عضو ملل متحد که از طرف شورای امنیت بر علیه آن اقدام احتیاطی یا قهری به عمل آمده است ممکن است **به وسیله مجمع عمومی و بنابر توصیه شورای امنیت** از اعمال حقوق و مزایای عضویت معلق گردد. اعمال حقوق و مزایای مزبور ممکن است به وسیله شورای امنیت (با توصیه شورای امنیت) مجدداً برقرار شود.

ماده ۶ منشور: هر عضو ملل متحد که در تخطی از اصول مندرج در منشور اصرار ورزد ممکن است **به وسیله مجمع عمومی بنابر توصیه شورای امنیت** از سازمان اخراج گردد.

شرایط تشکیل سازمانهای بین‌المللی (میان دولتی):

الف - اجتماع دولتها

سازمان بین‌المللی اجتماعی از دولتهاست که سند تأسیس سازمان را تصویب کرده‌اند. هریک از دولتهای عضو با اعزام نمایندگانی به سازمان از مواضع و منافع خود دفاع می‌کنند. هر چند اعضای تشکیل دهنده سازمانهای بین‌المللی معمولاً از دولتها هستند، می‌توان شاهد سازمانهایی با موجودیت‌های غیردولتی نیز بود. در این جا به ارائه نمونه‌هایی از گروه اخیر می‌پردازیم:

✓ طبق اساسنامه سازمان بین‌المللی کار، علاوه بر نمایندگان دولتها، نمایندگان اتحادیه‌های کارگران و کارفرمایان **می‌توانند** در مذاکرات شرکت و در اتخاذ تصمیم سهیم باشند.

✓ اعضای اتحادیه بین‌المللی مخابرات نمایندگان دولت متبوع خود به شمار **نمی‌آیند**. بلکه آنها به عنوان کارشناس و متخصصان فنی در این اتحادیه‌ها فعالیت می‌کنند.

✓ قضات دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه نماینده دولت متبوع خود به شمار **نمی‌آیند** و با حفظ استقلال رأی، از مواضع حقوقی خود، حتی اگر برخلاف مواضع دولت متبوعشان باشد، دفاع می‌کنند.

✓ اعضای برخی از سازمانها، نمایندگان «دولت» نبوده **بلکه نماینده «مردم» هستند (مانند پارلمان اروپا)**. این پدیده در پی تحولات اخیر سازمانهای بین‌المللی و خصوصاً در ادامه رشد و توسعه سازمانهای اروپایی ظهور کرده است. در پاره‌ای از سازمانها نمایندگان مجالس قانونگذاری به جای نمایندگان دولتها شرکت دارند. هر چند نمایندگان مجالس فقط در یکی از ارکان سازمان - مثلاً در مجمع عمومی آن - شرکت دارند و نقش اصلی اداره هنوز به عهده نمایندگان دولتها است اما توسعه نمایندگان عضو پارلمان در سازمانهای بین‌المللی اروپایی و افزایش نقش آنها در جریان امور آن سازمانها، تحول تازه‌ای در وضع آنهاست؛ زیرا شرکت نمایندگان مجلس مرحله‌ای از سیر تکاملی **به طرف یک سازمان بین‌المللی از نوع فدراسیون است** و بعید نیست که در آینده نمایندگانی که مستقیماً از طرف مردم انتخاب می‌شوند و مجالسی که اختیارات خیلی گسترده‌تری دارند؛ عهده‌دار اداره سازمانهای بین‌المللی شوند.

ب - تصویب سند تأسیس

لازمه تشکیل یک سازمان بین‌المللی، علاوه بر اجتماع دولتها، **تصویب سند تأسیس** تحت هر نام (میثاق، منشور، اساسنامه و غیره) توسط اعضا است. هرگونه تجمع دولتها بدون تصویب سند تأسیس **نمی‌تواند** منجر به تشکیل یک سازمان بین‌المللی شود، در غیر این صورت تجمع گروهی از دولتها بدون تصویب اساسنامه نظیر کنفرانس‌های بین‌المللی خواهد بود که برای مدت معین و موضوع مشخص تشکیل و پس از تبادل نظر شرکت کنندگان خاتمه می‌یابد.

تصویب سند تأسیس منجر به دو امر می‌شود:

✓ اعلام موجودیت سازمان.

✓ احراز شخصیت حقوقی و بین‌المللی.

*یک: اعلام موجودیت سازمان

تأسیس سازمان‌های بین‌المللی **ضرورتاً در پی انعقاد معاهدات چند جانبه** صورت می‌گیرد؛ به طوری که می‌توان گفت «حقوق معاهدات» بخش مهمی از «حقوق سازمان‌های بین‌المللی» را تشکیل می‌دهد. لذا، تصویب سند تأسیس از ضروریات اولیه تشکیل سازمان‌های بین‌المللی است و **بدون تصویب، سند تأسیس لازم‌الاجرا نخواهد بود.**

لازم به ذکر است که نحوه تصویب سند تأسیس در هریک از سازمان‌های بین‌المللی **متفاوت** است. در برخی از سازمان‌ها، سند تأسیس با تصویب تعداد محدودی از دولت‌ها، یا با اکثریت دولت‌ها و یا با تصویب کلیه دولت‌ها لازم‌الاجرا می‌شود. در مواردی نیز با تصویب چند کشور خاص همراه با اکثریت دولت‌ها لازم‌الاجرا می‌شود.

منشور سازمان ملل متحد در بند ۳ ماده ۱۱۰ خود راه حل اخیر را پیش‌بینی کرده است. طبق این ماده، شرط لازم‌الاجرا شدن منشور سازمان ملل **تصویب کلیه اعضای دائمی شورای امنیت (کشورهای خاص) و اکثریت دولت‌ها** است. یکی دیگر از سازمان‌هایی که شیوه اخیر را اتخاذ کرده است، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است. طبق ماده ۲۱ اساسنامه این سازمان، شرط لازم‌الاجرا شدن اساسنامه، تصویب تعداد محدودی از دولت‌ها به ویژه برخی از دولت‌های خاص (دولت‌های هسته‌ای) است. شایان توجه است که شیوه تصویب سند تأسیس سازمان‌های بین‌المللی با مقتضیات سیاسی کاملاً ارتباط دارد. در مورد سازمان‌هایی که دارای ساختار منسجم می‌باشند، **لازم‌الاجرا شدن سند تأسیس آنها عموماً مشروط به تصویب کلیه اعضا می‌شود. «اتحادیه اروپایی» نمونه بارز این شیوه است.**

*دو: احراز شخصیت حقوقی و بین‌المللی

تصویب اساسنامه به سازمان بین‌المللی **شخصیت حقوقی** بخشیده، آن را از حقوق و تکالیف خاصی برخوردار می‌کند. شخصیت حقوقی به سازمان‌ها **استقلال** داده و آنها را از دولت‌های بوجود آورنده آن متمایز می‌سازد. سازمان‌های بین‌المللی در قبال اعمال و اقدامات خود **مسئول** و از لحاظ بودجه، اموال، کارکنان و غیره از دولت‌های عضو **مستقل** می‌باشند.

نکته مهم: در مورد شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی و راجع به تصمیماتی که توسط آنها اتخاذ می‌شود بایستی گفت که این سازمان‌ها دارای شخصیت حقوقی مستقل هستند؛ زیرا تصمیم اتخاذ شده منتسب به سازمان خواهد بود نه به دولت یا دولت‌های شرکت کننده در رأی.

نکته: مبنای تأسیس هر سازمان بین‌المللی، معاهده موسس است که به منزله اساسنامه آن سازمان است. معاهده موسس یک سند چندجانبه بین‌المللی است.

مبنای احراز شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی به شرح ذیل است:

□ الف - اهداف مشترک

در راستای تأمین منافع جمعی، دولت‌ها در چارچوب سازمان‌های بین‌المللی اهداف مشترکی را دنبال می‌کنند. اهداف سازمان در واقع قلمرو فعالیت آن را مشخص می‌سازد. همچنین می‌توان سازمان‌ها را براساس اهدافی که دنبال می‌کنند به دو دسته بزرگ طبقه‌بندی کرد:

- ۱- سازمان‌های بین‌المللی با اهداف عام
- ۲- سازمان‌های بین‌المللی با اهداف خاص

مهم‌ترین سازمانی که اهداف عام و وسیعی را دنبال می‌کند، سازمان ملل متحد است. سازمان‌های بین‌المللی با اهداف خاص نیز

بسیار متعدّدند و برحسب اهداف نظامی (ناتو، پیمان ورشو، سنتو و...)، سیاسی (جنبش عدم تعهد، سازمان کنفرانس اسلامی،...)، اقتصادی (جامعه اقتصادی اروپا، اوپک، آسه. آن و...)، فرهنگی (یونسکو و...) و غیره، قابل تقسیم‌بندی است.

□ ب- وجود ارکان و کارگزاری‌های خاص

چنانچه سازمان‌های بین‌المللی از تجمع کشورها تشکیل و از یک سند تأسیس و اهداف مشخص برخوردار شوند، ولی دارای ارکان و کارگزاری‌های اجرایی نباشند، یقیناً قادر به تحقق بخشیدن و اجرای اصول و اهداف اولیه سازمان نخواهند بود. سازمان‌های بین‌المللی با توجه به اهداف خود، ترکیب اعضا و نحوه رأی‌گیری، ارکان متفاوتی دارند. هر سازمان با هر هدفی و ترکیبی که باشد، می‌بایستی حداقل دارای دو رکن یا ارگان اساسی باشند: «**دبیرخانه**» و «**مجمع عمومی**» (یا **شورا**). برای هماهنگ کردن فعالیت دولت‌های عضو و ثبت مکاتبات و تبادل مراسلات، **وجود دبیرخانه** و همچنین برای تجمع و گردهمایی دولت‌های عضو، **وجود مجمع عمومی** ضروری و غیر قابل اجتناب است.

□ ج- تداوم و استمرار فعالیت

تلاش دایمی و مستمر اعضای یک سازمان، پشتوانه تحقق اهداف آن سازمان است. از آنجا که زمینه سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با مسائل فراگیر جهانی است. با این حال، برخی از سازمان‌ها مدت فعالیت خود را از پیش تعیین و یا خاتمه فعالیت خود را منوط به تحقق هدفی کرده‌اند. به عنوان مثال مدت فعالیت «اتحادیه زغال سنگ و فولاد» به موجب ماده ۹۷ اساسنامه آن، بیش از ۵۰ سال پیش تعیین شده بود. در «**پیمان ورشو**» نیز پیش‌بینی شده بود چنانچه سیستم امنیت دسته جمعی در کل اروپا برقرار شود، پیمان خاتمه یافته تلقی خواهد شد.

شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی:

قلمرو شخصیت حقوقی یک سازمان بین‌المللی از طریق سند موسس و رویه سازمان مشخص می‌شود. همچنین قلمرو شخصیت حقوقی یک سازمان بین‌المللی در تعیین حدود صلاحیت‌ها و اختیارات آن به **تعداد دول عضو بستگی دارد.**

شخصیت حقوقی بین‌المللی یک سازمان را چگونه می‌توان احراز کرد؟ شخصیت حقوقی باید در سند مؤسس

سازمان ذکر شود و یا اگر در سند ذکر نمی‌شود ما باید بطور ضمنی بتوانیم با توجه به اساسنامه آن نهاد، آنرا استخراج کنیم. (مهم)

یکی از مهمترین آثار شخصیت حقوقی، **صاحب حق و تکلیف شدن** است؛ یعنی **داشتن صلاحیت انعقاد معاهده،**

برقراری رابطه با دیگر اعضای جامعه بین‌المللی، پذیرش مسئولیت بین‌المللی، صلاحیت اقامه دعوی؛

وقتی اتحادیه یا انجمنی را بررسی کنیم و ببینیم هیچ یک از موارد ذکر شده را ندارد می‌فهمیم که شخصیت حقوقی ندارد؛

بهر حال، شخصیت حقوقی دارای مصادیقی است که بصورت عینی تبلور می‌یابد که اگر در سند مؤسس ذکر نشده باشد و

بصورت ضمنی هم نتوانیم آثار شخصیت حقوقی را مشاهده کنیم، باید بگوییم که چنین موسسه یا انجمنی فاقد شخصیت

حقوقی است. علت اصلی آن هم **به قصد ایجاد کنندگان آن سازمان بر می‌گردد؛** زیرا اگر واقعاً قصد ایجاد یک

سازمان، با شخصیت حقوقی، می‌داشتند، بایستی بطور صریح و یا بطور ضمنی چنین چیزی را بیان می‌کردند. به عبارتی،

نمی‌گذاشتند شخصیت حقوقی سازمان مبهم و مجمل باقی بماند. (دکتر بیگ زاده)

سوال کارشناسی ارشد سال ۹۵- قلمرو شخصیت حقوقی یک سازمان بین‌المللی، چگونه مشخص می‌شود؟

(۱) با تفسیر مضیق سند موسس سازمان و عملکرد ارگان‌های اجرایی آن (۲) با تفسیر قصد و نیت موسسان سازمان

(۳) از طریق سند موسس و رویه سازمان (۴) از طریق حوزه فعالیت سازمان

گزینه ۳ صحیح است. گستره شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی، به حقوق و تکالیفی بر می‌گردد که در سند موسس و رویه سازمان ذکر شده است؛ به بیان دیگر قلمرو شخصیت حقوقی یک سازمان از سند موسس و رویه سازمان قابل برداشت و استنباط است.

آثار حقوقی کسب شخصیت بین‌المللی توسط سازمان‌ها:

پیدایش موجودیت جدید به عنوان یکی از تابعین حقوق بین‌الملل:

پیدایش یک سازمان با احراز شخصیت بین‌المللی آن صورت می‌گیرد.

استقلال در تصمیم‌گیری:

کلیه سازمان‌ها از استقلال تصمیم‌گیری برخوردارند. دولت‌های بوجود آورنده یک سازمان در قالب موجودیتی جدید، تصمیماتی را اتخاذ می‌کنند که مسئولیت آنها متوجه سازمان می‌شود و نه دولت‌ها.

استقلال مالی سازمان‌ها و داشتن دارایی مستقل:

همانند هر شخص حقوقی، سازمان‌های بین‌المللی دارای استقلال مالی هستند. هر چند منابع مالی سازمان‌ها از ناحیه دولت‌های عضو تأمین می‌شود، لیکن بودجه تأمین شده به صرف مصارفی می‌رسد که سازمان تشخیص می‌دهد. دارایی و اموال سازمان‌های بین‌المللی به خود آن سازمان‌ها تعلق دارد و نه دولت‌های عضو.

استقلال حقوقی سازمان‌ها:

سازمان‌ها در مقابل اقدامات خود مسئول‌اند و چنانچه خسارتی به افراد و دولت‌ها وارد سازند، مسئولیت خسارات وارده به عهده آنان خواهد بود، نه دولت‌های عضو. بدین ترتیب، سازمان‌ها در دعاوی حقوقی خود مستقل هستند.

دکتر ناصر قربان نیا

بررسی شخصیت حقوقی سازمان ملل در منشور و آرای دیوان بین‌المللی دادگستری

➤ بررسی منشور سازمان ملل متحد

در سه ماده منشور به نوعی می‌توان شخصیت حقوقی سازمان ملل را استنباط کرد: مواد ۱-۶۳ و ۱۰۴ منشور که از این مواد به آسانی استفاده می‌شود که سازمان ملل متحد و حتی نهادهای تخصصی آن دارای شخصیت حقوقی بین‌المللی هستند. (مهم)

▼ ماده ۱: اگر چه هنگام تأسیس سازمان ملل متحد تا حدود زیادی بر سر این نکته اتفاق نظر وجود داشت که سازمان‌های بین‌المللی می‌توانند شخصیت بین‌المللی مستقل از دولت‌های عضو داشته باشند؛ اما در مورد اعطای صریح اهلیت بین‌المللی کامل به سازمان‌ها تردید وجود داشت. اما در عمل، ماده یک منشور ملل متحد اهداف عالی‌های همچون حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، توسعه روابط دوستانه و حصول همکاری بین‌المللی برای سازمان ملل متحد ترسیم نموده است. آیا تحقق این اهداف بدون داشتن شخصیت حقوقی و صاحب حق و تکلیف بودن امکان دارد؟ آیا از این اهداف به طور ضمنی استفاده نمی‌شود که مؤسسين آن قصد ایجاد یک شخصیت حقوقی بین‌المللی را داشته‌اند؟

▼ ماده ۶۳ منشور ملل متحد مقرر می‌دارد: «شورای اقتصادی-اجتماعی می‌تواند با هر یک از مؤسسات تخصصی قراردادهایی منعقد کند.»

نکته: انعقاد قرارداد و معاهده سازی مستلزم داشتن شخصیت حقوقی است و کمیسیون حقوق بین‌الملل نیز بدان تصریح نموده است.^۱

تحلیل ماده ۶۳ منشور: در این ماده از بیان صریح شخصیت حقوقی بین‌المللی به سازمان امتناع شده است، هر چند دلالت بر آن روشن است. از این مواد به آسانی استفاده می‌شود که سازمان ملل متحد و حتی نهادهای تخصصی آن دارای شخصیت حقوقی بین‌المللی هستند. نه تنها الزام آور نبودن آرای مشورتی دیوان توسط حقوقدانان مسلم تلقی شده بلکه خود دیوان نیز در ضمن رای که در سال ۱۹۵۰ صادر کرد اظهار نمود: «جواب دیوان به تقاضای رأی مشورتی فقط دارای خصوصیت مشورتی است، بنابراین هیچ قدرت الزامی ندارد.»

۱ - ماده ۱۰۴ منشور ملل متحد چنین تنظیم شده است: «سازمان در خاک هر یک از اعضا از اهلیت حقوقی که برای انجام وظایف و رسیدن به مقاصد آن ضروری است متمتع می‌گردد.»

▼ ماده ۱۰۴ منشور سازمان ملل متحد در خصوص سازمان این گونه تبیین شده است: «سازمان در خاک هر یک از اعضا از اهلیت حقوقی که برای انجام وظایف و رسیدن به مقاصد آن ضروری است متمتع می‌شود.» در این ماده نیز از بیان صریح شخصیت حقوقی بین‌المللی به سازمان امتناع شده است، هر چند دلالت بر آن روشن است.

🚩 آرای دیوان بین‌المللی دادگستری در ارتباط با شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی

پیش از پرداختن به آرای دیوان لازم است این نکته ذکر گردد که اگر چه آرای مشورتی دیوان دادگستری بین‌المللی اثر الزامی ندارد (خیلی مهم)؛ ولی با تاثیر بر افکار حقوقدانان بین‌المللی و ایجاد دکترین و حتی عرف می‌تواند بر فرآیند توسعه حقوق بین‌الملل اثر بگذارد. آرای مشورتی می‌توانند در فرآیند شکل‌گیری قواعد و اصول جدید حقوق بین‌الملل و تقویت، توسعه و تفسیر اصول و قواعد موجود نقشی بر عهده داشته باشند، به اضافه اینکه هر چند آرای مشورتی اثر الزامی حقوقی ندارد اما دارای ارزش اخلاقی و سیاسی است.

📄 ۱- رای سال ۱۹۴۹ دیوان دادگستری بین‌المللی در قضیه خسارت وارده به سازمان ملل متحد :

در جنگ اعراب و اسرائیل در سال ۱۹۴۸ یکی از مأمورین سازمان ملل متحد به نام برنادوت (توسط اسرائیل) کشته شد. برنادوت کارمند سازمان ملل متحد، تبعه سوئد و میانجی سازمان ملل متحد در فلسطین اشغالی بود. متعاقب این قضیه مجمع عمومی قطعنامه‌ای صادر کرد که بر مبنای آن از دیوان سؤال شده بود که اگر مأمورین سازمان ملل هنگام انجام وظیفه خسارتی ببینند، سازمان ملل متحد به منظور جبران خسارت وارده حق اقامه دعوی علیه دولت (دولت تازه ایجاد شده) یا دولت مسئول خسارت را دارد یا خیر؟ این سؤال در دسامبر ۱۹۴۸ توسط دبیر کل وقت سازمان ملل متحد به دیوان ارسال شد و پاسخ دیوان مبنای تحول در حقوق بین‌الملل شد.

نکته مهم: پس مبنای تحول در خصوص شخصیت بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی، این نظریه مشورتی دیوان (کنت برنادوت) است که برای نخستین بار در یکی از آرای مشورتی دیوان مورد تأیید قرار گرفت.

سوال کارشناسی ارشد سال ۹۵- شخصیت حقوقی سازمان ملل متحد، برای نخستین بار در کدام یک از آرای مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری مورد تأیید قرار گرفت؟

(۱) کومار آسامی

(۲) کنت برنادوت

(۳) مازیلو

(۴) وضعیت بین‌المللی آفریقای جنوب غربی

گزینه ۲ صحیح است. شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی از زمانی که دیوان بین‌المللی دادگستری در این خصوص رأی صادر نموده؛ اهمیت پیدا کرده است. این رأی در مورد کارمند سازمان ملل است که در قضیه مربوط به آن، شخصیت حقوقی سازمان ملل متحد مطرح شد.

📄 ۲- رای مشورتی سال ۱۹۵۶ دیوان دادگستری بین‌المللی در قضیه آرای محاکم اداری دفتر بین‌المللی کار

دیوان در پاسخ به این استعلام که آیا دادگاه اداری سازمان بین‌المللی کار صلاحیت قبول دادخواست علیه یونسکو را دارد، با اکثریت ده رأی مثبت پاسخ می‌دهد: «شکی نیست که اگر شخصی اعم از حقیقی یا حقوقی حق داشته باشد به عنوان خواهان اقامه دعوا کند به طریق اولی امکان دارد به عنوان خوانده نیز تحت تعقیب قرار گیرد.» در این رأی، دیوان تصریح می‌کند که یونسکو که سازمانی بین‌المللی است هم حق اقامه دعوی را دارد و هم می‌توان علیه او اقامه دعوی نمود و واضح است که اقامه دعوا و نیز طرف دعوا واقع شدن از تجلیات شخصیت حقوقی است.

📄 ۳- رأی مشورتی سال ۱۹۷۱ دیوان دادگستری بین‌المللی در مورد قضیه نامیبیا

و

و

و

نکات مهم

نکته: ایجاد سازمان‌های غیردولتی به مفهوم امروزی به **قرن نوزدهم** بر می‌گردد. این سازمان‌ها برای اولین بار در اروپا به طور عمده به وجود آمدند. اتحادیه انجمن‌های بین‌المللی از ۱۹۲۴ به تفکیک فعالیت سازمان‌های غیردولتی پرداخته است.

نکته: اولین سازمان بین‌المللی آن هم نه به صورت کامل، **کمیسیون مرکزی رود راین** است که در سند نهایی کنگره وین ۱۸۱۵ پیش‌بینی شده بود. اضافه بر آن، سند نهایی کنگره وین توسط **نخستین معاهده دسته جمعی** ایجاد شد.

نکته: نخستین سند بین‌المللی که از سازمان‌های غیردولتی سخن به میان آورده **منشور ملل متحد** می‌باشد. (ماده ۷۱ منشور)

و

و

و

و

عدلیه - 66921002

خودسنجی

۱. سوال کارشناسی ارشد سال ۹۶- وجود دادگاه های اداری بین المللی، دادگاه های ملی را از مداخله در کدام دسته از اختلافات زیر بازداشته است؟

- (۱) اختلافات میان ارگان های سازمان
(۲) اختلافات میان کارکنان سازمان
(۳) اختلافات میان اعضا با ارگان های سازمان
(۴) اختلافات کارکنان سازمان با سازمان

گزینه ۴ صحیح است. وجود دادگاه های اداری بین المللی، دادگاه های ملی را از مداخله در اختلافات کارکنان سازمان با سازمان بازداشته است.

۲. سوال کارشناسی ارشد سال ۹۵- در خصوص شخصیت حقوق بین المللی سازمان های بین المللی، کدام مورد صحیح است؟

- (۱) عینی است.
(۲) ذهنی و اعتباری است.
(۳) فقط در خصوص سازمان ملل متحد، عینی است.
(۴) فقط سازمان های جهانی، دارای شخصیت حقوقی عینی هستند.

گزینه ۱ صحیح است. در مورد شخصیت حقوق بین المللی سازمان های بین المللی نظرات مختلفی ارائه شده است؛ مانند نظریه واقعی بودن شخصیت حقوقی، تئوری فرضی بودن شخصیت حقوقی، نظریه عدم پذیرش شخصیت حقوقی و در نهایت این نظریه که دارا بودن شخصیت حقوقی نیازی به تصریح در سند تاسیس ندارد بلکه مهم احراز این قصد و اراده است. مطابق نظر آخر، کشورها سازمانی را ایجاد می کنند؛ دارای شخصیت حقوقی عینی و واقعی است نه شخصیتی که کشورها به آن اعطا کرده اند

۳. سوال کارشناسی ارشد سال ۹۵- در موارد سکوت سند موسس، صلاحیت تفسیر سند موسس به کدام رکن سازمان بین المللی تعلق دارد؟

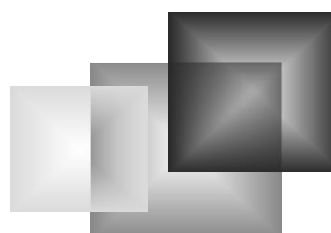
- (۱) همه ارکان سازمان
(۲) رکن قضایی
(۳) رکن عمومی
(۴) رکن اجرایی

گزینه ۱ صحیح است. تفسیر سند موسس سازمانهای بین المللی مطابق ماده ۵ کنوانسیون ۱۹۶۹ صورت می گیرد. به دلیل اینکه اسناد موسس سازمانهای بین المللی جزو معاهدات بین المللی محسوب می شوند؛ قواعد این کنوانسیون بر تفسیر اسناد موسس حاکم است. در مواردی که سند موسس نسبت به رکن صلاحیت دار تفسیر سکوت کرده است؛ در این صورت همه ارکان سازمان دارای صلاحیت جهت تفسیر سند موسس هستند.

و
و
و
و

بخش دوم

خلاصه مباحث مهم سازمانهای بین المللی

❖ **علل ناکامی جامعه ملل:** به طور کلی علل ناکامی جامعه ملل را می‌توان در دو دسته عوامل درونی و برون‌ی جستجو کرد:

الف) عوامل برون‌ی: مهمترین عامل برون سازمانی که سبب شکست جامعه ملل شد رفتار غیر مسئولانه دولتها در قبال آن بود.

- عدم عضویت ایالات متحده آمریکا در جامعه ملل
- عدم توانایی جامعه در مقابل قدرت‌های بزرگ
- حمله ژاپن به منچوری
- حمله ایتالیا به ایتوپی و آلبانی
- حمله روسیه به فنلاند
- حمله آلمان به اتریش، غرب چکسلواکی، لهستان.

ب) عوامل درونی: عوامل درونی شکست جامعه ملل را می‌توان در میثاق جامعه ملل جستجو کرد.

- عدم پیش‌بینی خلع سلاح دولتها در میثاق؛
- عدم ممنوعیت توسل به زور در میثاق؛
- پذیرش روش اتفاق آرا در میثاق؛
- پذیرش مطلق اصل عدم مداخله در امور داخلی دولتها در میثاق.

❖ تاریخ پیدایش سازمان ملل متحد به زمان صدور «اعلامیه بین‌المللین» که نتیجه نشست سراین کشورهای متحد در ۱۲ ژوئن

۱۹۴۱ در لندن بود، باز می‌گردد. در این نشست امضاکنندگان اعلامیه، اذعان داشتند که: «اساس واقعی صلح پایدار همانا همکاری

علاقه‌مندان ملل آزاد در جهان آسوده از خطر تجاوز و مشحون از امنیت اقتصادی و اجتماعی همه کشورها می‌باشد».

برای نیل به این هدف، برآن شدند که همکاری با یکدیگر و دیگر ملل آزاد را در زمان جنگ و صلح دنبال کنند.

❖ پس از «اعلامیه بین‌المللین»، مؤثرترین گامی که در جهت تثبیت اندیشه تأسیس سازمان ملل متحد برداشته شد در ۱۴ اوت

۱۹۴۱ بود. در این تاریخ، روزولت، رئیس‌جمهور وقت آمریکا و وینستون چرچیل، نخست‌وزیر وقت انگلستان بر عرشه

ناوی در «نقطه‌ای از دریا» (واقع در اقیانوس آتلانتیک یا اطلس) ملاقات کردند و سندی را به امضا رسانیدند که به

«منشور آتلانتیک» شهرت دارد. در این منشور آمده است: «... مادام که یک نظام وسیع و دایمی برای امنیت عمومی بوجود

نیامده، خلع سلاح کشورها ضروری است...»

❖ **کنفرانس مسکو:** گام بلند دیگری که به منظور تأسیس سازمان ملل متحد برداشته شد، نشست وزرای خارجه آمریکا (کردل هول)،

شوروی (و.م. مولوتف)، انگلستان (آنتونی ایدن) و سفیرکبیر چین در شوروی (فویینگ شونگ) در تاریخ ۳۰ اکتبر ۱۹۴۳ در مسکو بود.

نامبردگان طی اعلامیه‌ای به نمایندگی از دول خود بر «لزوم تأسیس یک سازمان بین‌المللی عام در اسرع وقت، براساس

برابری حاکمیت کشورهای صلح دوست و آماده برای عضویت کلیه کشورهای صلح دوست، کوچک و بزرگ، به منظور صلح

امنیت بین‌المللی» تأکید داشتند.

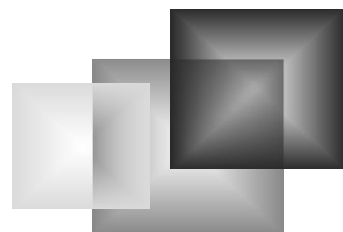
❖ **کنفرانس تهران:** در تاریخ اول دسامبر ۱۹۴۳ یعنی یک ماه پس از کنفرانس مسکو، رؤسای سه کشور انگلستان (وینستون چرچیل)،

آمریکا (روزولت)، و شوروی (استالین) در کنفرانس تهران شرکت کردند و «مسئولیت خطیری را که بر دوش (آنها) و کلیه ملل متحد

برای بوجود آوردن صلحی که برحسن نیت توده‌های عظیم ملت‌های جهان استوار باشد و وحشت جنگ را برای چندین نسل برطرف

سازد...» خاطر نشان ساختند.

بخش سوم نکات طلایی

نکات طلایی مستخرج از منشور سازمان ملل

✱ **به موجب مفاد ماده ۳۳ منشور ملل متحد، شورای امنیت** هرگاه در اثر اختلافی احتمال به خطر افتادن حفظ صلح و امنیت بین‌المللی وجود داشته باشد. شیوه‌ای مسالمت‌آمیز را بنا به انتخاب طرفین و یا به انتخاب خود توصیه می‌کند.

✱ **طبق ماده ۴۰ فصل هفتم منشور ملل متحد، نخستین اقدام شورای امنیت سازمان ملل برای جلوگیری از هرگونه تهدید علیه صلح، نقش صلح یا عمل تجاوز در خواست از طرف‌های ذی‌نفع مبنی بر انجام اقدامات موقتی که شورای امنیت ضروری یا مطلوب تشخیص می‌دهد.**

و

و

و

نکات طلایی مستخرج از کتاب سازمان‌های بین‌المللی دکتر سید داوود آقایی

۱. **صلح وستفالی** در سال ۱۶۴۸ آغاز دور معاصر در دیپلماسی محسوب می‌شود در این دوره مفاهیم حاکمیت- دولت- ملت و حکومت شکل گرفت و هویت سیاسی کشورها تثبیت شد.
۲. دوره طلایی دیپلماسی: **قرن هجدهم**.
۳. شکست ناپلئون **نقطه عطف** در روند دیپلماسی محسوب می‌شود که ریشه در **اتحاد مقدس** دارد؛
۴. **اتحاد مقدس** اولین تجربه سازانی بین‌المللی بود. **اهداف اتحاد مقدس:** وحدت کلیه دولتها تحت رهبری کشورهای بزرگ اروپایی. مشروعیت بخشیدن مجدد به سلطنت و تنظیم امور مختلف اروپا و سرکوب مخالفینی بود که از انقلاب فرانسه الهام می‌گرفتند.
۵. **کنسرت اروپایی یا همان اتحاد سلاطین اروپایی:** توسط کشورهای پیروز بر ناپلئون منعقد است و تا مدتی صلح پایدار شد.
۶. **کشورهای عضو کنسرت اروپایی:** پروس - اتریش - انگلیس - روس؛ البته کشور فرانسه هم بعداً عضو این اتحادیه شد (سال ۱۸۱۸ کنگره اکس لاشاپل)
۷. **تبلور اتحاد مقدس در کنگره وین از نوامبر ۱۸۱۴ تا ژوئن ۱۸۱۵ پدیدار شد:** این کنگره با محوریت تصمیماتی در خصوص خاندان‌های سلطنتی اروپا و وضعیت فرانسه و مرزهای آن به عرف و سنن دیپلماتیک بود.

و

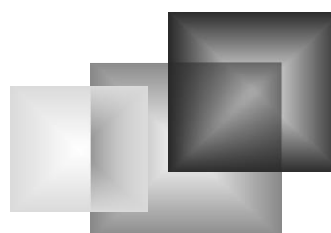
و

و

و

و

بخش چهارم مقالات کاربردی

دادگاه اداری سازمان ملل متحد

اولین بار ایده تشکیل یک دادگاه بین‌المللی در سال ۱۹۲۷ توسط اولین مدیر سازمان بین‌المللی کار مطرح گردید. اساسنامه دادگاه اداری جامعه ملل در سپتامبر ۱۹۲۷ به تصویب مجمع جامعه ملل رسید. این دادگاه تا سال ۱۹۴۶ فعالیت کرد و حدود ۴۰ رای صادر نمود. در پی انحلال جامعه ملل در ۱۹۴۶ این دادگاه منحل نشد، بلکه تبدیل به دادگاه اداری سازمان بین‌المللی کار شد.

این دادگاه در حال حاضر هم وجود دارد و علاوه بر رسیدگی به اختلافات اداری موجود در سازمان بین‌المللی کار، به اختلافات اداری موجود در برخی از موسسات تخصصی ملل متحد از جمله یونسکو، سازمان جهانی بهداشت، سازمان جهانی هواشناسی، فائو، اتحادیه جهانی پست، اتحادیه بین‌المللی ارتباطات و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز رسیدگی می‌نماید.

موضوع ایجاد یک دادگاه اداری برای سازمان ملل متحد از سال ۱۹۴۵ مورد توجه قرار گرفت زمانی که کمیسیون مقدماتی ملل متحد پیشنهاد داد که یک دادگاه اداری ایجاد شود. این موضوع بعداً در بخش ۲۹ کنوانسیون مزایا و مصونیت های ملل متحد مصوب ۱۹۴۶ نیز درج شد. این موضوع در خلال جلسات دوم و سوم مجمع عمومی توسط کمیته های مختلف مورد بررسی قرار گرفت.

در تاریخ ۲۱ سپتامبر ۱۹۴۹ در خلال چهارمین جلسه مجمع، دبیرکل گزارش خود را درباره تاسیس دادگاه اداری ملل متحد که شامل پیش نویس اساسنامه دادگاه نیز بود؛ ارائه کرد. در ۸ نوامبر ۱۹۴۹ و متعاقب بررسی پیش نویس اساسنامه، کمیته پنجم آن را تایید کرد و برای تصویب به مجمع عمومی پیشنهاد کرد. مجمع عمومی پیشنهاد را مورد بازبینی و مطالعه قرار داد و سپس با تصویب قطعنامه ۳۵۱ مورخ ۲۴ نوامبر ۱۹۴۹، دادگاه اداری سازمان ملل متحد پا به عرصه وجود گذاشت.

وجود دادگاه های اداری بین‌المللی، دادگاه های ملی را از مداخله در اختلافات کارکنان سازمان با سازمان بازداشته است.

ماده ۳ اساسنامه از جمله مقرر می‌کرد که دادگاه اداری ملل متحد ۷ عضو خواهد داشت که تابعیت تمام آنها باهم متفاوت خواهد بود و هریک از آنها باید دارای تبحر و تجربه در حقوق اداری در زمینه مربوطه باشد. براساس بند دو این ماده، قضات توسط مجمع عمومی و از میان نامزدهایی انتخاب می‌شدند که دولتها آنها را پیشنهاد می‌دادند. این قضات برای تنها یک دوره دیگر نیز قابل انتخاب بودند.

سوال کارشناسی ارشد سال ۹۶- وجود دادگاه های اداری بین‌المللی، دادگاه های ملی را از مداخله در کدام دسته از اختلافات زیر بازداشته است؟

(۲) اختلافات میان کارکنان سازمان

(۱) اختلافات میان ارگان های سازمان

(۴) اختلافات کارکنان سازمان با سازمان

(۳) اختلافات میان اعضا با ارگان های سازمان

گزینه ۴ صحیح است. وجود دادگاه های اداری بین‌المللی، دادگاه های ملی را از مداخله در اختلافات کارکنان سازمان با سازمان بازداشته است.

سوال کارشناسی ارشد سال ۹۵- دادگاه های اداری سازمانهای بین‌المللی، صلاحیت رسیدگی به کدام نوع دعاوی را ندارد؟

(۱) دعاوی دولتها علیه کارمندان سازمان

(۲) دعاوی کارمندان و سازمان علیه یکدیگر

(۳) دعاوی کارمندان و اشخاص خصوصی زیان دیده علیه سازمان

(۴) دعاوی کارمندان علیه سازمان و دعاوی متقابل سازمان علیه کارمندان

گزینه ۱ صحیح است. دادگاه اداری سازمانهای بین‌المللی صلاحیت رسیدگی به دعاوی دولتها علیه کارمندان سازمان را ندارد. اما رسیدگی به دعاوی کارمندان علیه سازمان و سازمان علیه کارمندان به صورت دعاوی متقابل، اشخاص خصوصی زیان دیده علیه سازمان از جمله صلاحیت های دادگاه های اداری می‌باشد.

و

و

و

و

بخش پنجم
اسناد بین المللی کاربردی

* منشور سازمان ملل *

فصل اول - مقاصد و اصول

ماده ۱:

مقاصد ملل متحد به قرار زیر است:

حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و بدین منظور به عمل آوردن اقدامات دسته‌جمعی مؤثر برای جلوگیری و برطرف کردن تهدیدات علیه صلح و متوقف ساختن هرگونه عمل تجاوز یا سایر کارهای ناقض صلح و فراهم آوردن موجبات تعدیل و حل و فصل اختلافات بین‌المللی یا وضعیت‌هایی که ممکن است منجر به نقض صلح گردد با شیوه‌های مسالمت‌آمیز و بر طبق اصول عدالت و حقوق بین‌الملل؛

توسعه روابط دوستانه در بین ملل بر مبنای احترام به اصل تساوی حقوق و خودمختاری ملل و انجام سایر اقدامات مقتضی برای تحکیم صلح جهانی؛

حصول همکاری بین‌المللی در حل مسائل بین‌المللی که دارای جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی یا بشردوستی است و در پیشبرد و تشویق احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همگان بدون تمایز از حیث نژاد، جنس، زبان و یا مذهب؛

بودن مرکزی برای هماهنگ کردن اقداماتی که ملل جهت حصول این هدف‌های مشترک معمول می‌دارند.

***نکته: مقاصد ملل متحد:** حفظ صلح و امنیت بین‌المللی - حصول همکاری بین‌المللی در حل مسائل بین‌المللی - بودن مرکزی برای هماهنگ کردن اقدامات در جهت اهداف مشترک

سوال شبیه ساز: کدام یکی از موارد زیر از اصول منشور ملل متحد محسوب نمی‌شود؟

۱) اجتناب از توسل به زور	۲) حفظ صلح و امنیت بین‌المللی
۳) تحقق همکاری بین‌المللی	۴) تشویق به احترام به حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین
گزینه ۴) صحیح است.	

و

و

و

* کنوانسیون وین درباره روابط دیپلماتیک ۱۹۶۱ *

ماده اول :

در این قرار داد معانی اصطلاحات زیر به شرحی خواهد بود که در پایین تصریح شده است :

و و و و و

ماده دوم :

استقرار روابط سیاسی بین کشورها و اعزام هیئتهای سیاسی داریم با رضایت متقابل انجام میگیرد.

ماده سوم :

۱- وظایف ماموریت سیاسی بالاخص عبارت است از :

الف : نمایندگی کشور فرستنده نزد کشور پذیرنده

ب: **حفظ منافع کشور فرستنده و اتباع آن در کشور پذیرنده** تا حدودی که در حقوق بین‌الملل مورد قبول است

ج: مذاکره با حکومت کشور پذیرنده

د: استحضار از اوضاع و سیر وقایع در کشور پذیرنده با استفاده از تمام وسایل مشروع و گزارش آن به حکومت کشور فرستنده

ه: بسط روابط دوستانه و توسعه روابط اقتصادی و فرهنگی و علمی بین کشور فرستنده و پذیرنده

۲- هیچ یک از مقررات این قرار داد نباید طوری تفسیر شود که مانع از انجام وظایف کنسولی بوسیله یک ماموریت سیاسی گردد.

سوال تالیفی: مطابق کنوانسیون وین درباره روابط دیپلماتیک یکی از وظایف ماموریت سیاسی، حفظ منافع کشور فرستنده و اتباع

آن در کشور پذیرنده می باشد؛ حدود این روابط تا کجا است؟

۱) تا حدودی که در حقوق بین‌الملل مورد قبول است ۲) تا اندازه ای است که حقوق کشور فرستنده مشخص می کند.

۳) تا اندازه ای است که حقوق کشور فرستنده مشخص می کند. ۴) مطلقاً محدودیتی وجود ندارد.

گزینه ۱ صحیح است.

و

و و و و و و و و و

بخش ششم
آزمونهای کارشناسی ارشد

آزمون کارشناسی ارشد
سازمانهای بین‌المللی سال ۱۴۰۲

و
و
و
و

آزمون کارشناسی ارشد
سازمانهای بین‌المللی سال ۱۳۹۸

۱- آیا دولت عضو یک سازمان بین‌المللی را می‌توان از آن سازمان اخراج کرد؟

- (۱) خیر، مگر دولت عضو، مرتکب نقض فاحش و اساسی حقوق بین‌الملل شده باشد.
- (۲) بلی، به شرط آنکه دولت عضو، اساسنامه سازمان را نقض کرده باشد.
- (۳) بلی، به شرط وجود مقرر صریح در اساسنامه آن سازمان
- (۴) خیر، مگر اکثریت اعضا با اخراج آن دولت موافق باشند.

گزینه ۳ صحیح است. در پاسخ به سوال طرح شده؛ باید دید؛ آیا مقرره‌ای در اساسنامه آن سازمان در خصوص اخراج مورد اشاره قرار گرفته است یا خیر؛ در صورتی که در اساسنامه سازمان، مقررات اخراج مشخص شده باشد عضو سازمان بین‌المللی را چه دولت باشد و چه سازمان می‌توان اخراج کرد.

نکته: آیا دولتهای عضو سازمان ملل متحد را می‌توان از آن سازمان اخراج کرد؟ بله اتفاقاً منشور در مواد ابتدایی خود یعنی در ماده ۶ به موضوع اخراج پرداخته است؛ «هریک از اعضای ملل متحد که در تخلف از اصول مندرج در این منشور اصرار ورزد، ممکن است بنا بر توصیه شورای امنیت و تصویب مجمع عمومی از عضویت سازمان ملل اخراج شود».

۲- برای احراز برخورداری مأموران سازمان ملل از مصونیت، کدام رکن آن سازمان، نقش اساسی را دارد؟

(۱) دبیرکل	(۲) مجمع عمومی
(۳) شورای امنیت	(۴) دیوان بین‌المللی دادگستری

گزینه ۱ صحیح است. مطابق ماده ۵ کنوانسیون درباره مزایا و مصونیت‌های ملل متحد مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد در تاریخ ۱۳ فوریه ۱۹۴۶ کارمندان؛ دبیر کل طبقات کارمندی را که مشمول مقررات این ماده و ماده هفت خواهند بود - تعیین خواهد کرد و فهرست این طبقات را به مجمع عمومی تسلیم و بعداً نیز آن را به اطلاع کلیه دول عضو خواهد رسانید. اسامی کارمندان طبقات فوق‌الذکر مرتباً به اطلاع مقامات دول عضو خواهد رسید.

و
و
و
و

بخش هفتم ضمائم

ضمیمه اول

تفسیر سند موسس سازمانهای بین‌المللی

تفسیر سند موسس سازمانهای بین‌المللی مطابق ماده ۵ کنوانسیون ۱۹۶۹ صورت می‌گیرد. به دلیل اینکه اسناد موسس سازمانهای بین‌المللی جزو معاهدات بین‌المللی محسوب می‌شوند؛ قواعد این کنوانسیون بر تفسیر اسناد موسس حاکم است.

در خصوص تفسیر معاهدات، صلاحیت سازمانهای بین‌المللی چندان مشخص نیست زیرا عملکرد و رویه آنها در این زمینه متفاوت بوده است اما به تدریج پذیرفته شده که ارکان سازمانهای بین‌المللی نیز می‌توانند در حدود صلاحیت‌ها و اختیارات پیش‌بینی شده در سند تأسیس، در باره ابهامات و اختلافات ناظر به وظایف خود تفسیر نمایند. اینکه رویه سازمانهای بین‌المللی در زمینه تفسیر معاهدات متفاوت بوده است، اختصاراً به نمونه‌های از آنها اشاره می‌کنیم:

الف: برخی از سازمانهای بین‌المللی صراحتاً صلاحیت تفسیر اسناد مؤسس خود را کسب کرده‌اند، مانند صندوق بین‌المللی ترمیم و توسعه (بانک جهانی) و اخیراً نیز صندوق حمایت مالی سازمان همکاری و توسعه اروپا.

ب: ارکان سازمانهای بین‌المللی معمولاً مفاد مقرراتی را که فعالیت آنها را تنظیم می‌کند، مورد تفسیر قرار می‌دهند. به‌عنوان نمونه می‌توان به قطعنامه‌های تفسیری (روند معمول جامعه ملل) صادره از سوی ارکان سازمانهای بین‌المللی اشاره کرد. دامنه شمول چنین قطعنامه‌های به دایره پذیرندگان آن قطعنامه‌ها محدود می‌شود و تنها برای آنها دارای اثر حقوقی است. در حالتی که اختلافی بین یک سازمان و یک یا چند دولت بروز می‌نماید، مسأله اجرای تفسیر کماکان بدون پاسخ باقی می‌ماند.

ج: چنانچه مسأله تفسیر مهم تلقی شود، امکان ارجاع به یک نهاد خاص که بی‌طرفانه تفسیر کند، وجود دارد. جامعه ملل به دفعات اقدام به تشکیل کمیته حقوقدانان که نهادی بیطرف بود، کرده است. به‌عنوان مثال، در جریان اختلاف ایتالیا و یونان در باره اشغال جزیره کورفو (Corfu)، این کمیته رأیی در تاریخ ۲۴ جنوری ۱۹۲۴ در باره تفسیر مواد ۱۲ و ۱۵ میثاق جامعه ملل صادر کرد.

در زمان فعالیت جامعه ملل، دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی نقش حایز اهمیتی در زمینه تفسیر صلاحیت‌های سازمان بین‌المللی کار با صدور آرای مشورتی ایفا کرد. امروز، ارگانی که در سازمان ملل متحد عهده دار چنین نقشی است، دیوان بین‌المللی دادگستری است. دیوان تنها از طریق صدور آرا می‌تواند نسبت به سازمانهای بین‌المللی عمل کند. چنین آرای برای کلیه کشورها دارای اثر حقوقی الزام‌آور نیست. برخی آرای محکمه می‌توانند منجر به ایجاد رویه و قاعده حقوقی گردند (مانند صلاحیت سازمان ملل متحد برای جبران خسارت وارده به سازمان و کارکنان آن) و برخی دیگر فاقد چنین اثری می‌باشند (مانند رأی مشورتی محکمه راجع به پذیرش اعضای جدید و تفسیر آن از ماده ۴ منشور که باعث تغییر رفتار اتحاد جماهیر شوروی نگردید).

راه حل مناسب، همان‌گونه که جامعه اقتصادی اروپا بدان عمل می‌کند، تفویض صلاحیت به یک ارگان خاص و بی‌طرف است. هرگونه اختلاف بین کشورهای عضو و همچنین بین آنها و خود سازمان جامعه اروپا اجباراً از طریق محکمه عدالت جامعه اروپا حل و فصل می‌گردد.

د: قطعنامه‌های مجمع عمومی را نیز نباید از نظر دور نگاه داشت زیرا مجمع با تصویب قطعنامه‌های متعدد و بیان اصول کلی، مفاد منشور را تفسیر می‌کند، مانند قطعنامه ۳۳۱۴ (XXIX) مورخ ۱۴ دسامبر ۱۹۷۴ در باره تعریف تجاوز و تجاوز که در مواد ۱ و ۳۹ منشور به کار رفته‌اند، به روشنی تعریف نشده بودند، لذا، قطعنامه مزبور با تبیین مفهوم تجاوز یکی از مفاهیم منشور را تفسیر می‌کند.

سوال کارشناسی ارشد سال ۹۵- در موارد سکوت سند موسس، صلاحیت تفسیر سند موسس به کدام رکن سازمان

بین‌المللی تعلق دارد؟

(۲) رکن قضایی

(۱) همه ارکان سازمان

(۴) رکن اجرایی

(۳) رکن عمومی

گزینه ۱ صحیح است. در مواردی که سند موسس نسبت به رکن صلاحیت‌دار تفسیر سکوت کرده است؛ در این صورت همه ارکان سازمان دارای صلاحیت جهت تفسیر سند موسس هستند.

ضمیمه دوم

عهدنامه ۱۹۶۹ وین در خصوص حقوق معاهدات

بخش اول

مقدمه

ماده ۱ قلمرو عهدنامه حاضر

عهدنامه حاضر ناظر بر معاهدات منعقدہ بین کشورهاست.

و

و

و

ماده ۲۳: روش اعمال حق شرط

۱. حق شرط، پذیرش صریح، و یا مخالفت نسبت به آن باید **کتباً تنظیم شود** و به کشورهای متعاقد و سایر کشورهایی که حق پیوستن به آن معاهده را دارند ابلاغ گردد.

۲. در صورتیکه حق شرط در هنگام امضای مشروط به تنفیذ یا قبول یا تصویب صورت گرفته باشد، **لازم است کشوری که به ارائه حق شرط اقدام می کند، هنگام اعلام رضایت به التزام در قبال معاهده، اقدام خود را رسماً تأیید نماید.** در چنین موردی، تاریخ ارائه حق شرط همان تاریخ تأیید در نظر گرفته خواهد شد.

۳. اگر قبولی تصریح یا مخالفت با حق شرط قبل از تأیید حق شرط بعمل آمده باشد، **احتیاجی به تأیید مجدد آن قبولی یا مخالفت نیست.**

۴. انصراف از حق شرط با مخالفت با آن **باید کتباً تنظیم شود.**

فصل سوم: لازم الاجرا شدن و اجرای موقت معاهدات

ماده ۲۴: لازم الاجرا شدن معاهدات

۱. یک معاهده به صورت و تاریخی که در معاهده مقرر شده است و یا به طریقی که کشورهای مذاکره کننده توافق کرده باشند، لازم الاجرا می گردد.

۲. در صورتی که معاهده این امر را مقرر نکرده یا توافقی در این مورد نشده باشد، معاهده به محض آنکه تمام کشورهای مذاکره کننده رضایت خود به التزام در قبال آن را اعلام کنند، لازم الاجرا می گردد.

۳. در صورتیکه اعلام رضایت یک کشور به التزام در قبال یک معاهده در تاریخی بعد از تاریخ لازم الاجرا شدن معاهده صورت گیرد، معاهده برای آن کشور از زمان تاریخ مؤخر لازم الاجرا خواهد بود مگر در مواردی که معاهده نحوه دیگری را مقرر کرده باشد.

۴. مقررات معاهده ناظر بر تأیید اعتبار متن آن، ثبوت رضایت کشورها به التزام نسبت به معاهده، نحوه و تاریخ لازم الاجرا شدن، تحدید تعهد {حق شرط بر تعهد}، وظایف امین و سایر موضوعاتی که لزوماً قبل از لازم الاجرا شدن معاهده مطرح می شود، از زمان پذیرفتن متن معاهده لازم الرعایه خواهند بود.

سوال کارشناسی ارشد سال ۹۶ - کدام دسته از قواعد معاهده، از زمان امضای متن نهایی معاهده لازم الاجرا می شوند؟

(۱) شروط و قیود نهایی معاهده

(۲) مقررات ضروری برای تحقق اهداف معاهده

(۳) ضmann معاهده که حاوی آیین های اجرایی است.

(۴) مندرجات مقدمه، چون بیانگر موضوع و هدف معاهده است.

گزینه ۱ صحیح است.

و

و

و

ضمیمه سوم

قضایای بین‌المللی

قضیه بارسلونا تراکشن

دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه بارسلونا تراکشن، دولت متبوع شرکت را برای حمایت دیپلماتیک از شرکت محق اعلام نمود. مسئله اصلی در قضیه بارسلونا تراکشن این بود که آیا دولت متبوع سهامداران یک شرکت (در اینجا بلژیک) دارای حق حمایت سیاسی از سهامداران است؟ دیوان برای پاسخ به این مسئله مباحث زیادی را از رویه دولتها، رویه قبلی خود و حقوق داخلی مطرح کرد. اما دیوان در آغاز طرح مباحث خود، به لزوم دسته‌بندی تعهدات در حقوق بین‌الملل اشاره داشت. این قسمت از رأی جزء مهمترین نظرات دیوان طی دوران فعالیت آن به شمار می‌آید. در اینجا دیوان برای اولین بار به مفهوم تعهدات erga omnes اشاره کرده و بین تعهدات دولتها در قبال یک دولت دیگر و تعهدات دولتها در قبال جامعه بین‌المللی، قائل به تفکیک شده است.

سوال کارشناسی ارشد سال ۹۶- دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه بارسلونا تراکشن، کدام دولت را برای حمایت

دیپلماتیک از شرکت محق اعلام نمود؟

- (۱) دولت متبوع سهامداران و دولت محل فعالیت شرکت
 (۲) دولت متبوع شرکت و دولت متبوع سهامداران
 (۳) دولت متبوع سهامداران شرکت
 (۴) دولت متبوع شرکت
- گزینه ۴ صحیح است.

قضیه سکویهای نفتی ایران مورخ ۶ نوامبر ۲۰۰۳

در ژوئن ۱۹۸۲ ایران نیروهای نظامی عراقی را از سرزمینش بیرون راند و دست به عملیات نظامی در عراق زد. عراق در واکنش به این تصمیم به قطع صادرات نفت از ایران گرفت و سکویهای نفتی ایران را یکی پس از دیگری مورد حملات هوایی قرار داد. ایران در پاسخ به تشدید بازرسی کشتی‌های بیطرف با هدف یافتن قاچاق جنگی به مقصد عراق دست زد. دولت کویت از امریکا خواست تا کشتی‌های این کشور را همراهی کند. در این زمان کشتی‌های امریکایی چهار سکوی نفتی متعلق به جمهوری اسلامی ایران را به همراه چند ناوچه مربوط به نیروی دریایی ایران مورد هدف قرار داد. سکویهای نفتی رسالت و رشادت در تاریخ ۱۹ اکتبر ۱۹۸۷ و نصر و سلمان در تاریخ ۱۸ آوریل ۱۹۸۸ توسط کشتی‌های امریکایی منهدم شدند. ایران در ۲ نوامبر ۱۹۹۲ در دیوان بین‌المللی دادگستری دادخواستی را با خواسته احراز نقض تعهد بین‌المللی امریکا و جبران خسارت مطرح نمود. پس از پذیرش صلاحیت از سوی دیوان، امریکا دست به طرح دعوی متقابل به خاطر انهدام کشتی‌های امریکایی زد. رأی در ۶ نوامبر ۲۰۰۳ صادر شد. رأیی که طولانی‌ترین رأی دیوان تا کنون بوده است (۱۱ سال و ۴ روز). دیوان ضمن اینکه نپذیرفت اقدام امریکا برای حفاظت از منافع اساسی لازم بوده است خواسته ایران مبنی بر نقض بند ۱ ماده ۱۰ موافقتنامه مودت (آزادی تجارت) را نیز رد کرد. از این رأی به مصالحه سیاسی دیوان یاد می‌شود.

ضمیمه چهارم

تست از کتاب سازمانهای بین‌المللی دکتر ابراهیم بیگ زاده

منبع: حقوق سازمان‌های بین‌المللی - دکتر ابراهیم بیگ زاده - تهران - انتشارات مجد - چاپ پنجم - ۱۳۹۶

ش: انعقاد کدام یک از معاهدات بین‌المللی سبب پیدایش ساختار جامعه بین‌المللی جدید شد؟

الف - وستفالی

ب - پاریس

ج - اتحاد مقدس

د - عهدنامه صلح

پاسخ تشریحی: انعقاد معاهدات وستفالی سبب گردید که جامعه بین‌المللی ساختاری جدید یابد و به یک جامعه بین‌الدولی تبدیل شود.

نکته: جامعه بین‌المللی چیزی جز حقوق هماهنگی نیست. حقوقی که همزیستی فیما بین اعضای آن جامعه را ممکن می‌سازد. این واقعیت در بخشی از رای دیوان دایمی در قضیه لوتوس مطرح شد که مطابق این قضیه؛ حقوق بین‌الملل روابط فیما بین دولت‌های مستقل را به منظور ایجاد همزیستی بین آنها و یا به قصد پیگیری اهداف مشترک از سوی آنها تنظیم می‌کند. (همان منبع، ص ۴۷)

گزینه الف صحیح است.

۲. کدام یک از تئوری‌های ذیل بیشترین شباهت را با سازمان‌های بین‌المللی دارد؟

الف - تئوری دولت فدرال

ب - تئوری دولت کلاسیک

ج - تئوری دولت مطلقه

د - تئوری دولت کوچک

پاسخ تشریحی: دولت فدرال یعنی دولتی است متشکل از ملت‌های مختلف که هر یک از آنها باید رفته رفته تلاش کنند تا در یک ساختار سیاسی واحد برتر به نام دولت فدرال ادغام شوند. به همین دلیل است که برخی حقوقدانان نظر داده‌اند که سازمان بین‌المللی نوعی فدرالیسم است. (همان منبع، ص ۵۰)

گزینه الف صحیح است.

و

و

و

و

فهرست مختصر منابع

منابع اصلی‌ای که در تالیف این کتاب استفاده شده است:

۱. حقوق سازمانهای بین‌المللی دکتر ابراهیم بیگ زاده
۲. حقوق سازمانهای بین‌المللی دکتر سید قاسم زمانی
۳. حقوق سازمانهای بین‌المللی دکتر رضا موسی زاده
۴. حقوق سازمانهای بین‌المللی دکتر سید داوود آقایی
۵. حقوق سازمانهای بین‌المللی دکتر مصطفی تقی زاده انصاری
۶. حقوق سازمانهای بین‌المللی دکتر حسین شریفی طرازکوهی
۷. حقوق سازمانهای بین‌المللی دکتر کمال الدین هریسی نژاد
۸. بایسته‌های حقوق سازمانهای بین‌المللی دکتر علی مشهدی
۹. حقوق بین‌الملل عمومی دکتر محمد رضا ضیایی بیگدلی
۱۰. حقوق بین‌الملل عمومی دکتر پرویز ذوالعین
۱۱. حقوق بین‌الملل عمومی دکتر هوشنگ مقتدر
۱۲. حقوق بین‌الملل معاهدات دکتر هدایت‌الله فلسفی
۱۳. حقوق سازمانهای بین‌المللی ملکم شاو
۱۴. حقوق مسئولیت بین‌المللی دکتر امیر ساعد وکیل
۱۵. مجموعه اسناد کاربردی حقوق بین‌الملل، فیروزه دلفانی
۱۶. در تالیف این کتاب به غیر از کتب فوق، بیشتر از ۱۰۰ مقاله تخصصی مرتبط با حقوق سازمانهای بین‌المللی استفاده شده است که به دلیل تعداد زیاد مقالات، اسامی آنها در اینجا ذکر نمی‌گردد.